

Vygotsky'nin Sosyal Çevre Kuramının Yabancı Dil Türkçe Öğrenimine Etkisi: Erbil Örneği

Vygotsky's Social Environment Theory and Effect on Foreign Language Turkish Learning: The Case of Erbil

ÖZET

Yabancı dil öğrenimini etkileyen faktörlerden biri de öğrencilerin sosyal çevreleridir. Vygotsky ile gelişme gösteren sosyal çevre kuramı öğrencilerin sosyal olarak yaptıkları aktiviteler sayesinde öğrenmelerinin gelişeceğini savunmaktadır. Bu çalışma ile öğrencinin sosyal çevrelerinde gerçekleştirilen ek aktivitelerin, Türkçeye yönelik tutum ve okuma, yazma ve konuşma becerileri üzerindeki etkisinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma hem nitel hem de nicel bilimsel araştırma deseni ile yapılmıştır. Araştırmanın evreni Irak'ta yabancı dil Türkçe öğrenen öğrencilerdir. Örneklem grubu ise Erbil Stirling Okulu'nda Irak Stirling Okulu'nda okuyan 5. ve 8. sınıf toplam 158 okuyan öğrencidir. Bu iki sınıf arasında da seçkisiz yöntem ile deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Ön test ve son test uygulamaları yapılmıştır. Sonuç olarak kontrol grubu son test ortalamaları 70,05 iken, deney grubu son test ortalamaları 85,05'tir. Deney grubu öğrencileri puan ortalamaları kontrol grubu öğrencileri puan ortalamalarından 15 puan daha yüksek olduğu tespiti elde edilmiştir. Bu fark deney grubunun lehine anlamlıdır. Ayrıca deney grubuna her ünite sonunda okul dışı bir sosyal aktivite yapılmıştır. Sekiz ünite sonrasında konuşmaları öğretmen tarafından beşli Likert ölçeği ile belirlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler tablolar haline getirilmiş ve yorumları yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Vygotsky, sosyal çevre teorisi, yabancı dil Türkçe.

ABSTRACT

One of the factors effecting foreign language learning is the social environment of the students. Social environment theory, which developed by Vygotsky, argues that students' learning will improve through the activities they do socially. This study, it was aimed to determine the effect of additional activities, attitudes, and relations on the Turkish level of 158 students in the 5th and 8th grades studying at the Iraqi Stirling School. The study was conducted with both qualitative and quantitative scientific research designs. The universe of the research is the students who learn Turkish as a foreign language in Iraq. The sample group is 5th and 8th-grade students studying at Erbil Stirling School. Experimental and control groups were formed between these two classes using a random method. Pre-test and post-test were conducted. As a result, while the control group's post-test averages were 70.05, the experimental group's post-test averages were 85.05. It was determined that the mean score of the experimental group students was +15 points higher than the mean score of the control group students. This difference is significant in favor of the experimental group. The data obtained during the research were tabulated and interpreted.

Keywords: Vygotsky, social environment theory, Turkish as a foreign language.

GİRİŞ

Fen ve teknolojinin ilerlemesi dil ve kültürlerarası etkileşimleri hiç olmadığı kadar artırmıştır. Bunun sonucunda diğer kültürleri ve dilleri öğrenme de o derece gelişmiştir. Ancak yabancı dil öğrenimi uzun ve zorlu bir süreçtir. Öğrenilen dilin yapısı, dil bilimsel zorlukları, öğrenen bireylerin dile olan yeteneği gibi birçok sebep öğrenme süreci üzerinde etkili olmaktadır. Bunların yanı sıra öğrenme yaşı, pratik yapabilme ortamının bulunması gibi faktörler de, dil öğretimi ve öğrenimi sürecinin uzaması veya yavaş ilerlemesine neden olmaktadır.

Yabancı dil öğrenme sürecini ve öğrenme derecesini artırmak için gelişen teknolojik imkanlarla beraber psikolinguistik, davranışsal, bilişsel, pragmatik vb. gibi çok farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Sosyal öğrenme modeli de dil öğrenme kuramlarında bir tanesi olarak tanımlanmaktadır.

Sosyal çevrenin yabancı dil öğrenmedeki yerine bakıldığında sözlü iletişime daha fazla önem verildiği görülür. Öğrencilerin yabancı dil öğrenmeleri ve öğretmenin öğretme aşamasında yapılan etkinliklerin tümü sosyal bir çabadır. Yabancı dil öğrenme süresince öğretmen ve öğrenciler arasındaki etkileşim veya yabancı öğrenciler ve hedef dil konuşurları arasındaki etkileşim sosyal bir iletişimdir. Bu iletişim ve etkileşim yabancı dil öğrenme sürecine olumlu etki yapmaktadır.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Int. Burch University, Faculty of Education and Humanities, Dept. of Oriental Philology, Sarajevo, Bosna Hersek ORCID: 0009-0000-8090-0882

² Assist. Prof. Dr, Öğretim Üyesi, Int. Burch University, Faculty of Education and Humanities, Dept. of Oriental Philology, Sarajevo, Bosna Hersek ORCID: 0000-0001-6240-8886

Veysi Öter ¹
Doğan Yücel ²

How to Cite This Article

Öter, V. & Yücel, D. (2023).
“Vygotsky'nin Sosyal Çevre Kuramının Yabancı Dil Türkçe Öğrenimine Etkisi: Erbil Örneği”
International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:116; pp:8696-8704. DOI:
<http://dx.doi.org/10.29228/sssj.71477>

Arrival: 04 July 2023

Published: 25 October 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Yabancı dil öğretiminde kullanılan sosyal çevre yöntemleri ile öğrencilerin birbirleriyle bilgi alışverişi yapmaları desteklenmektedir. Böylece yabancı dil öğrenme serüveni sosyal alanda aktif olan öğrenciler ile birlikte çok daha eğlenceli ve başarılı bir hal alır. Öğrenciler öğrenme zamanları içerisinde edindikleri bilgileri sorgulamadan pasif olarak ve değiştirmeden kabul etmek yerine aktif ve sorgulayıcı bir yöntem izlerler.

Sosyal yöntemler ile öğrenme süreci geleneksel öğrenme yönteminden farklı olup sadece öğrencinin ders materyalleriyle öğrenmesini benimsememektedir. Burada öğrenmenin öğrencilerdeki sosyal yön benimsenmektedir. Edinilen bilgilerin etkileşim halinde pekiştirilmesi üzerinde durulmaktadır. Öğrencilerin yabancı dil öğrenmelerinde izlenebilecek sosyal stratejiler arasında açıklığa kavuşturma, bilgileri doğrulama, iş birliği yapma ve kültürel duyarlılık vardır.

Bu sosyal çevre ile öğrenci yabancı dil öğrenme yöntemlerini, süresini ve şeklini farklı alanlara aktarabilmektedir. Bu sebeple öğrenme süreci yalnızca dersliklerde devam eden ve ilerleyen bir aşama olmaktan çıkıp sosyal yaşamda da devam etmiş olmaktadır. Yabancı dil öğrenenleri bu sayede yaşama dair farklı alanları, durumları, olay ve özellikleri öğrenmekte oldukları hedef dilin sınırı ve imkânları ile tanımaktadırlar.

Yabancı dil öğrenimini etkileyen diğer bir faktör ise öğrencilerin sosyal çevreleridir. Öğrenciler eğer hedef dilin konuşulduğu ülkede yaşamıyorlarsa bu hedef dili öğrenmekte güçlük yaşamaktadırlar. Çünkü yeterince pratik yapma alanlarının olmayışı ve sadece ders ortamında bu dilin kullanılması öğrencilerin hedef dile olan maruziyetlerini etkilemektedir. Çağdaş eğitim yöntemleri yapılandırmacı bir yaklaşım izlemektedir. Bu yaklaşım yabancı dil öğrenmenin sosyal çevre ile ilgisini vurgulamaktadır (Terwell, 1999). Bu yaklaşımda dilin öğrenilmesindeki en önemli etkenin sosyal çevre olduğu savunulmuştur. Dil öğrenme becerisi, tutumu tamamen sosyal çevre ile alakalıdır. “Bu anlayışa göre dil, çocuğu çevredeki anlamlı olaylardan bağımsızlaştırarak, düşünsel planlama ve istemli davranışa yöneltir” (Topbaş, 2001, s. 65).

Sosyal öğrenme kuramında bireyler kendi yaşamlarının gidişatlarında aktif rolde olup, çevre yönlendirmelerine seyirci olmazlar. Sosyal kuramın hiç şüphesiz birinci prensibi de budur. “Duyuşsal, motor ve beyin ile ilgili sistemler, insanların hayatlarına yön ve anlam veren amaçları başarabilmek için kullandıkları araçlardır” (Bandura, 1999, s. 654). Bandura’ya göre kişinin zihni başlı başına sadece tepki veren bir görevde değildir.

Sosyal öğrenme denilince akla ilk John Dewey gelmekte olup kişilerin birbirlerinden bir şeyler öğrendiğini savunmuştur. Dewey’e göre zihin toplumsal bir süreçte oluşur. Eğitim ve öğretim alanları bir sivil toplum örgütüdür. Böylece öğrenci de toplumun bir ferdidir. Bu yüzden öğrenci işbirliği ile teşvik edilmelidir (Field, 2001).

Sosyal öğrenme üzerine kurulan bu kuramın geliştirilmesinde asıl katkılar Albert Bandura ile Mischel ile olmuştur. “Bandura kuramını düşünme, hafıza, dil ve davranışların sonuçlarını tahmin etme ve değerlendirme gibi bilişsel süreçleri de içine alacak biçimde genişletmiştir” (Malone, 2002, s. 281). Sosyal öğrenme de ana tema kişilerin öz gelişimlerini aktif katılım ile sağlamaktır.

Aynı zamanda oluşturur, üretir, yansıtıcı ve proaktiftir. Kişiler zihinleri ile karar verirler. Gelecekte karşılaşılabilecek hareketlere karşı işlevsellik sağlar. Kişi yapacağı hareketin doğuracağı muhtemel sonuçlarına yönelik değerlendirmeler yapar. Rutledge (2000)’e göre sosyal çevrede öğrenme kuramının prensipleri ve pekiştiricileri şunlardır;

- ✓ Birey kendi dışındaki kişilerin davranışlarını gözlemleyip öğrenme sağlayabilir.
- ✓ Birey öğrenme sırasında davranışlarında değişiklik yapma zorunluluğu hissetmeyebilir. (Davranışçı kuram savunucuları bunun tam tersi davranış değişikliğini zorunlu görür.
- ✓ Algı bireyin öğrenmesinde önemli yere sahiptir.
- ✓ Bu kuram bilişsel öğrenmeye köprü vazifesi görür.

Sosyal öğrenmeyi pekiştirenler;

- ✓ Sosyal pekiştireç
- ✓ Öznel pekiştireç
- ✓ Dolaylı pekiştireç
- ✓ Dolaylı ceza
- ✓ Dolaylı duygusallık
- ✓ Anlamsal genelleştirme

- ✓ Kurala dayalı öğrenme
- ✓ Modelleme ve gözlem yoluyla öğrenme

Bandura (2004)'ya göre üç çeşit modelleme vardır. Bunlar;

- ✓ Canlı model (davranışı gösteren gerçek birey)
- ✓ Sembolik model (tasvir karakter, örneğin film dizi veya kitap karakteri)
- ✓ Sözlü yönlendirmeler (davranış açıklamaları)

Sosyal öğrenmede etkili bir model gözleme ve hayata geçirmede birkaç unsur bulunmaktadır. Bunlar; modele dikkat, uygulanacak davranışın akılda kalması, bu davranışların yeniden üretilmesi ve motive olmasıdır. Malone (2002)'ye göre bu süreçler şu şekildedir;

- ✓ Dikkat: Model bireyin kendine çok benziyorsa, çok etkileyici, dramatik veya çekici ise dikkat çeker.
- ✓ Hatırlama: Gözlem yapan kişi davranışı hatırlamalıdır. Bunun yolu tekrardır.
- ✓ Yeniden üretme: Bu bir yetenektir. Gözlemci karşıdaki modelinin hareketlerini tekrarlayamazsa sorun yaşayabilir.
- ✓ Motivasyon: öğrenci öğrendiklerini uygulamaya dökme sırasında motivasyon ister. Bu konuda teşvik edilmelidir.

Ancak unutulmamalıdır ki; her insan ve her davranış kendince farklıdır. Bu yüzden davranış ve ortaya çıkan sonuçlar da farklılık gösterebilmektedir. Sosyal öğrenme savunucuları öğrenme ve davranış sergilemeyi birbirlerinden ayırmaktadırlar. Kişiler bir davranışı öğrenmelerine rağmen yeri gelse bile o davranışı göstermeyebilirler (Malone, 2002).

Sosyal çevre denilince akla ilk Vygotsky gelmektedir. Vygotsky (1978)'ye göre yabancı dil öğrenme özel bir sosyal çevreye ihtiyaç doğurmaktadır. İnsanların bu süreçte iki ana faktöre ihtiyaçları olmaktadır. Bunlar; dil ve düşüncedir. Vygotsky ile ilerleme gösteren sosyal çevre kuramı öğrencilerin sosyal olarak yaptıkları etkinlikler ve aktiviteler sayesinde öğrenmelerinin gelişeceğini savunur (Higgs ve McCarthy, 2005).

Vygotsky en başta bir sosyal çevrede/ortamda öğrenme savunucusudur. "Vygotsky potansiyel gelişim alanı kavramını kullanarak öğrenmenin sosyal ortamda, öğrenenin ilgisi dahilinde ve öğretmenlerin rehberliğinde gerçekleştiğini savunur" (Riddle, 1999; Akt. Korkmaz, 2003).

Vygotsky'ye göre hayatı boyunca insanı geliştiren unsurların başında sosyal çevre ve öğrenme gelmektedir. "Sosyal öğrenme kuramı klinik olarak çok yönlü psikoanalitik kavramlar ile, deneysel olarak katı davranışsal yapıların bir karışımıdır" (Muuss, 1996, s. 281). Bu kuramı 1950 yılının ortasında Rotter geliştirmiştir.

Sosyal çevre ilişkisi Vygotsky'ye göre var oluşun bir parçasıdır. Gerek fiziksel gerekse sosyal olarak insan tüm çevresiyle iletişim halindedir. Yapısal olarak bu iki iletişim türü arasında fark olsa da bireyin varlığını sürdürmesi adına her ikisi de gerekmektedir. "Sosyal öğrenme kuramı, öğrenme sürecinde insanların beklentileri, anlayışları, bilgileri, kendi kendilerini memnun etme ve kritik yapma duygularının önemini vurgulamaktadır" (Korkmaz, 2003, s. 39).

Akyol 5. sınıf öğrencilerine fen bilgisi dersi için belirlenen bir konuda sosyal kurama başvurmuştur. Bunun öğrencilerin başarıları ve konunun kalıcılığı üzerindeki etkilerini incelemiştir. "Araştırma sonucunda, ön-test puanları kontrol altına alındığında sosyal-yapılandırıcı öğrenme ortamı tasarımı uygulanan deney grubunun son-test puanları ile MEB yapılandırıcı öğrenme ortamı tasarımı uygulanan kontrol grubunun son-test puanları arasında anlamlı fark olmadığı bulunmuştur" (2011, s. 79).

Bayrakçı (2007) yapmış olduğu *Sosyal Öğrenme Kuramı ve Eğitimde Uygulanması* başlıklı çalışmada öğrencilerin öğrenmelerinin çevresel, bireysel ve davranışsal bağlamdaki faktörlerin etkileşimleri ile gerçekleştiğini savunmuştur. Araştırmada elde edilen sonuca göre kişiler kendilerinden başka insanları rol model olarak bunun yanı sıra gözlem eşliğinde öğrenme gerçekleştirmektedirler. Bir diğer çalışma ise Gülmez (2008)'in *Sosyal Kognitif Teori Açısından Ahlak ve Din Eğitimine Kuramsal Bir Bakış* başlıklı yüksek lisans tezidir. Gülmez bu araştırmasında sosyal öğrenme kuramı ve sosyal çevre ilişkisi üzerinde durmuştur.

Günden güne yabancı dil olarak Türkçeye ilgiler artmakta ve öğrenen sayısında artışlar gözlemlenmektedir. Öğrencilerin Türkçe öğrenen öğrencilerin dil becerilerinden iletişimsel ve işlevsel becerileri edinmeleri beklenmektedir.

Yabancı dil öğretimi ve öğreniminde dillere, coğrafyalara ve kültürlere bağlı olarak zorluklar bulunmaktadır. Irak coğrafi konumu itibariyle her ne kadar Türkiye'ye yakın olsa da öğrencilerin kendi sosyal çevrelerinde Türkçeye maruz kalma ve kalmama durumlarına bağlı olarak Türkçe seviyelerinde farklılıklar olduğu gözlemlenmektedir. Yabancı dil Türkçe öğrenen öğrencilerin öğrenme süreçleri üzerinde sosyal çevrenin etkisinin araştırılması bakımından oldukça önemli görülmektedir. Çünkü "Öğrenme çevresini kurallar ve beklentilerin açıklığı, ödül ve teşvikler, öğretmen, yüksek beklenti, derse katılım, öğrenci-öğretmen ilişkileri, grup normları, öğretmen-yönetici ilişkileri, fiziksel çevre bileşenleri oluşturmaktadır" (Apaydın ve Kızıllan, 2011, s. 522).

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada Irak Erbil Stirling Okulunda okuyan toplam 158 öğrencinin sosyal çevrelerinde yapılan sınıf dışı aktivitelerin Türkçe okuma, yazma ve konuşma seviyeleri üzerindeki olumlu veya olumsuz etkisinin dereceleri Vgotsky'nin sosyal çevre kuramı bağlamında belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu öğrencilerin 82 tanesi 5. sınıftır. 5. sınıflar içerisinde 26 öğrenci deney grubuna 56 öğrenci ise kontrol grubuna dahildir. 158 öğrenciden 76'sı ise 8. sınıftır. Bunların 27'si deney 49'u kontrol grubundadır. Genel olarak kız erkek dağılımı ise 158 öğrencinin 109'u kız ve 49'u erkektir.

Çalışmada hem nitel hem de nitel yöntem kullanılmıştır. "Nicel ve nitel araştırmaları birbirine bağlayan bu yöntem Karma yöntem (mixed method) şeklinde adlandırılmaktadır" (Tunalı, 2016, s. 108). Araştırmada okuma ve yazma seviyelerini ölçmek için ön-test ve son-testin kullanıldığı yarı deneysel deneme deseninde şekillendirilmiştir. Ayrıca öğrenciler süreç boyunca toplu gözlem ve ferdi görüşmelere tabi tutulmuşlardır.

Araştırmanın evrenini Irak'ta yabancı dil Türkçe dersi okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile Erbil Stirling Okulunda okuyan 5. ve 8. sınıf öğrencileri örneklem grubu olarak seçilmişlerdir. Bu iki sınıf arasında da seçkisiz yöntem ile deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Araştırmada oluşturulan deney grubuna Vygotsky'nin sosyal çevre kuramı öğrenme yöntemi çerçevesinde hayvanat bahçesi gezisi, restoran, kültür festivalleri, tarihi geziler, meslek erbabını yerinde ziyaret, piknikler, sinema günleri ve alışveriş merkezleri gibi okul dışı sosyal aktiviteler uygulanırken, diğer grup olan kontrol grubuna ise Türkçe ders kitabı dahilinde okul içi etkinlikler uygulanmıştır. Her iki gruba da hem ön test hem de son test uygulanmıştır.

Araştırmada uygulanan ön-test ve son-test sonuçlarıyla elde edilen veriler tablolar haline getirilmiştir. Bu veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. "İçerik analizi çalışmalarının genel amacı, ele alınan konu kapsamında, daha sonra yapılacak akademik çalışmalara yol göstermesi ve konu ile ilgili genel eğilimin tespitinin sağlanmasıdır" (Ültay, 2021, s. 192).

Kontrol grubundaki öğrenciler yabancı dil Türkçe dersi haricinde herhangi bir ek uygulama veya öğretime tabi tutulmamışlardır. Deney grubuna ise Yağmur 4 Türkçe ders kitabındaki *Meyve Sebzeler, Yiyecekler ve İçecekler, Hayvanlar Alemi, Kültür ve Kutlamalar, Boş Zaman, Kıyafetler, Fiziksel ve Karakter Özellikleri ve Renkler, Hava Durumu ve Mekanlar, Dünyaca Ünlü Tanınmış Yerler, Alışveriş Dünyası, Spor Dalları, Meslekler* adlı ünitelerin etkinlikleri dışında öğretmen tarafından yabancı dil öğrenen öğrenciler anadili Türkçe olan olan öğrencilerle sınıfta etkileşim sağlamları için yan yana oturtulmuştur. Ayrıca öğrencilere ders konusu ile ilgili yazılı, sözlü, görsel ve işitsel ek materyaller kullanılmıştır. Daha önce Türkiye ve Türkçe ile ilgili tecrübesi olan öğrencilerden konular dahilinde tecrübelerini paylaşmaları istenmiştir. Konulara bağlı olarak öğrencilere bireysel ve grup ödevleri, tiyatro hazırlama, şarkı söyleme gibi etkinlikler yapılmıştır. Türkiye ile ilgili güncel haberlere de ders sırasında yer verilmiştir.

Ayrıca deney grubu öğrencilerine okul dışında sosyal çevrede yapılan ek uygulamalar da yapılmıştır. Örneğin yiyecekler ile ilgili konu da öğrencilerle restorana gidilmiştir. Kıyafetler ünitesinde alışveriş merkezindeki mağazalara girilmiş ve orada kıyafet isimleri, renkler ve mevsimlerine değinilmiştir. Hayvanlar ünitesine gelindiğinde ise hayvanat bahçesi ziyareti yapılmıştır. Sinema günü düzenlenip öğrencilerin Türkçe film izlemeleri yapılmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilerle çevrede gerçekleşen kültür etkinliklerine ve bayramlara katılmıştır. Velileri de dahil olduğu piknikler düzenlenerek Türkçe konuşma alanı oluşturulmuştur.

Bunların yanı sıra çevrimiçi uygulamalar kullanılarak da öğrencilerin okul dışında Türkçe maruziyet düzeyleri artırılmıştır. Türkçe Okulu, Zoom, Whatsapp, Telegram öğrencilerle Türkçe konuşma pratiği yapılmıştır. Öğrencilere okul sonrası öğretmen kontrolünde Zoom uygulamasından belirlenen saatte Türkçe kitap okuma saati yapılmıştır. Deney grubuna yapılan sosyal aktiviteler sonrasında her iki gruba da aynı ünitelerden tekrar test yapılmıştır.

BULGU VE YORUMLAR

Vygotsky'nin sosyal çevre kuramının Irak Erbil Stirling Okulunda okuyan 5. ve 8. sınıf öğrencilerin yabancı dil Türkçe başarılarına, derse olan tutumlarına, öğrenme kalıcılık ve sürelerine katkılarına dair elde edilen veriler altta tablolar halinde yorumlarıyla birlikte verilmiştir.

Deney ve Kontrol Gruplarının Demografik Yapıları ve Ön Test ile Son Test Sonuçları

Tablo 1: Araştırmanın Deneysel Deseni

Gruplar	Öntest	Deneysel İşlem	Sontest
Deney Grubu	T ₁	Sosyal Çevre Kuramı Öğrenme Ortamı Kuramının Uygulanması	T ₁
Kontrol Grubu	T ₁	Türkçe Ders Kitabı Etkinliklerinin Uygulanması	T ₁

Katılımcılara araştırma kapsamında kontrol ve deney gruplarına aynı anda 15 sorudan oluşan ön-test (midtearm) ve 25 sorudan oluşan son-test (final) uygulaması yapılmıştır. Ön ve son test konuları 5. sınıflar için Yağmur 1 ve 8. sınıflar için Yağmur 4 Türkçe ders kitabındaki *Meyve Sebzeler, Yiyecekler ve İçecekler, Hayvanlar Alemi, Kültür ve Kutlamalar, Boş Zaman, Kıyafetler, Fiziksel ve Karakter Özellikleri ve Renkler, Hava Durumu ve Mekanlar, Dünyaca Ünlü Tanınmış Yerler, Alışveriş Dünyası, Spor Dalları, Meslekler* üniteleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Buna göre her soru 4 puan olup sonuçlara ilişkin veriler aşağıda Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Kontrol grubu Ön-Test ve Son-Test Kıyaslaması

%	Ön Test Ort.	Son Test Ort.	Kız Öğr.	Erk. Öğr.	5. Sınıf	8. Sınıf	Toplam
Kontrol Grubu	65,22	70,05	71	34	26	27	53
Deney Grubu	68,71	85,05	38	15	56	49	105
			109	49	82	76	158

Tablo 2'de görüldüğü üzere hem ön test hem de son testte kontrol grubunda 105 öğrenci bulunurken deney grubu öğrenci sayısı 53'tür. Tablodaki sonuçlara göre kontrol grubunun puan ortalaması 65,22 ve deney grubunun puan ortalaması ise 68,71'dir. Ön test sonuçlarına göre kontrol grubu ile deney grubu arasında %3,49'luk ortalama bir fark vardır. Araştırmaya başlamadan önce yapılan *ön test* sonuçları kontrol ve deney grubu öğrencileri arasında kayda değer çok önemli bir fark olmadığını göstermiştir.

Deney grubundaki öğrencilerin üstte isimleri verilen ders konuları anlatılmadan önceki bilgileri ile yapmış oldukları ön test ortalamaları 65,22 iken aynı konuların derste ders kitabı üzerinden anlatılması sonrasındaki son test sonuçlarının ortalamaları ise 70,05'tir. Bu sonuçlara bakılarak klasik öğretim yöntemi sonrası +%4,83 oranında bir fark oluşmuştur.

Sonuç olarak Tablo 2 incelendiğinde kontrol grubu son test ortalamaları 70,05 iken, deney grubu son test ortalamaları 85,05'tir. Deney grubu öğrencileri puan ortalamaları kontrol grubu öğrencileri puan ortalamalarından 15 puan daha yüksektir. Bu fark deney grubunun lehinde anlamlıdır. Deney grubunda uygulamaya başlanmadan önce öğrencilerin mevcut bilgileri ile yapmış oldukları ön test ortalamaları %68,71 iken konuların öğretmen eşliğinde ders kitabı üzerinden anlatılması sonrasında uygulanmış olan son test sonuçlarının ortalamaları ise %85,05'tir. Bu sonuçlara bakılarak arada +%16,34 oranında önemli bir fark oluşmuştur. Vygotsky'nin sosyal çevre kuramı kapsamında yapılan bu uygulamalar sonucunda başarı oranının anlamlı şekilde yükseldiği görülmüştür.

Deney ve Kontrol Gruplarının Sosyal Çevre Kuramına Göre Değerlendirilme Formları

Araştırma kapsamında kontrol ve deney grupları öğrencilerinden seçilen 75'i ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu öğrencilerden 23'ü deney ve 52'si kontrol grubundandır. Bu görüşmede işlenen konularla ilgili öğrencilere 8 soru sorulmuştur. Tablo 3 ve Tablo 4'te görüşmelere ilişkin sonuçlar yer almaktadır. Tablolarda 5 ayrı kategori bulunmaktadır. Öğrencilerin konuşma düzeylerine ilişkin veriler öğretmen tarafından belirlenen *Çok yetersiz, Yetersiz, Kısmen, Yeterli ve Çok Yeterli* şeklinde beşli bir Likert ölçeği ile elde edilmiştir.

Tablo 3: Kontrol Grubu Görüşme Sonuçları

Sorular	Çok yetersiz	Yetersiz	Kısmen	Yeterli	Çok Yeterli	Toplam
Hafta sonu dışarı çıkmak istiyorsun. Üzerine hangi kıyafetleri giyersin?	6	10	25	6	5	52
Vahşi hayvanlara 5 örnek verip kısaca anlatabilir isin?	17	18	10	7	-	52
Bir restorandasın ne sipariş verirsın?	7	15	20	2	8	52
Kültür ve festival sana ne hatırlatıyor?	14	11	24	2	-	52
Boş zamanlarında neler yaparsın?	-	19	21	12	-	52
İleride hangi mesleği yapmak istiyorsun?	6	13	20	10	3	52
Spor yapar mısın? Hangi spor ilgini çekiyor?	4	6	31	11	-	52
Fiziki ve karakter özelliklerini tanıtır mısın?	5	15	11	9	7	52

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin değerlendirmelerinde 4 soruda çok yeterli düzeyleri görülmüştür. Sorularda *yeterli* ve *çok yeterli* düzeyde konuşan öğrenci sayısı diğer değerlendirme kategorilerine göre oldukça düşüktür. Bunun sebepleri arasında öğrencilerin farklı anadil yapılarına sahip olmaları gösterilebilir.

Arapça ve Kürtçe, Türkçeye göre farklı sözdizimine sahiptirler. Öğrenciler konuşurlarken cümlelerin öğelerinin diziminde hatalar yapabilmektedirler. Ayrıca öğrencilerin kimi ya sorunun tekrar edilmesini istemiş ya da cevaplarında eksik kelimelerle cümle kurmuşlardır. Akıcı bir konuşma sergileyememişlerdir. Bunun yanı sıra sürekli aynı kelimeleri kullanmışlar ve kısa cümleler kurmayı tercih etmişlerdir.

Tablo 4: Deney Grubu Görüşme Sonuçları

Sorular	Çok yetersiz	Yetersiz	Kısmen	Yeterli	Çok Yeterli	Toplam
Hafta sonu dışarı çıkmak istiyorsun. Üzerine hangi kıyafetleri giyersin?	-	-	4	8	11	23
Vahşi hayvanlara 5 örnek verip kısaca anlatabilir isin?	-	-	5	6	12	23
Bir restorandasın ne sipariş verirsın?	-	-	4	10	9	23
Kültür ve festival sana ne hatırlatıyor?	-	-	9	4	12	23
Boş zamanlarında neler yaparsın?	-	-	3	11	19	23
İleride hangi mesleği yapmak istiyorsun?	-	-	7	5	11	23
Spor yapar mısın? Hangi spor ilgini çekiyor?	-	-	8	13	2	23
Fiziki ve karakter özelliklerini tanıtır mısın?	-	-	4	14	5	23

Tablo 4'te deney grubu görüşme değerlendirilmeleri bulunmaktadır. Toplamda 53 deney grubu öğrencisi içerisinden rastgele 23'ü seçilerek görüşme gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin değerlendirmelerine bakıldığında 8 soruda da hiçbir öğrenci *çok yetersiz* ve *yetersiz* değerlerinde cevap vermemişlerdir. Öğrencilerin %88,7'si *çok yeterli* düzeyinde sorulara cevap vermişlerdir. Soruları cevaplarırken geçmişte yapılan sosyal aktivitelere de değinmişler ve oralardan akılda kaldıklarını da öğretmene göstermişlerdir.

Konuşmaları akıcı, hızlı ve genellikle uzun cevaplardan oluşmuştur. Ses tonlarında da hiçbir tedirginliğe rastlanmamıştır. Özellikle Arap bir öğrenci meslekler ünitesi kapsamında gidilen hastanedeki doktorun branşına kadar detayları paylaşmıştır. Kürt öğrenciler ise kültür ve festival gezilerinde çok eğlendiklerinden ve Türk kültürünü yakından tanımanın önceki düşüncelerine olumlu yönde etki ettiğini belirtmişlerdir. Türkmen öğrenciler de hem dil hem de kültür benzerliğinden çok mutlu olmuşlar ve yapılan her aktiviteden memnun kalmışlardır.

Deney grubu öğrencileri kendilerine yöneltilen sorulara hızlı ve uzun cevaplar verirken kontrol grubu öğrencileri biraz düşünerek ve daha kısa daha temkinli cevaplar vermişlerdir. Burada deney grubu öğrencilerinin konu ile ilgili ek aktiviteler yapmış olmaları bilgilerinin kalıcı olmasına ve kendilerinden emin konuşmalarına yardımcı olduğu tespit edilmiştir.

Deney ve Kontrol Grubu Gözlem Formuna Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Araştırma süreci başladığı andan itibaren öğretmen tarafından hem kontrol grubu hem de deney grubu öğrencileri konuların ardından 12 maddeden oluşan bir değerlendirmeye tabi tutulmuşlardır. Bu değerlendirme formunda *Çok Az*, *Az*, *Kısmen*, *Çok* ve *Çok Fazla* şeklinde beşli bir Likert ölçeği mevcuttur. Öğretmen belirlenen maddelere göre öğrenciyi değerlendirmiştir. Buna göre Tablo 5 ve Tablo 6'da sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 5: Kontrol Grubu Gözlem Sonuçları

Konular	Çok Az	Az	Kısmen	Çok	Çok Fazla	Toplam
Meyve Sebze ünitesine ilişkin sorulara cevap verebiliyor.	47	10	45	3	-	105
Yiyecekler ve İçecekler ünitesine ilişkin sorulara cevap verirken zorlanıyor.	12	31	34	25	3	105
Hayvanlar Alemi ünitesine anlatım yaparken zorlanmıyor.	48	23	32	2	-	105
Kültür ve Kutlamalar ünitesine ilişkin sorulara cevap verebiliyor.	17	25	48	15	-	105
Boş Zaman ünitesine ilişkin kompozisyon oluşturup okuyabiliyor.	19	21	33	15	7	105
Kıyafetler ve Renkler ünitesine yönelik yöneltilen sorulara hızlı cevaplar verebiliyor.	41	34	16	14	-	105
Fiziksel ve Karakter Özellikleri karıştırıyor.	-	13	51	8	33	105
Hava Durumu ve Mekanlar ünitesi doğrultusunda kendini ifade edebiliyor.	49	28	15	13	-	105
Dünyaca Ünlü Tanınmış Yerler ünitesine dair çok fikri yok.	-	35	23	33	24	105
Alışveriş Dünyası ünitesine ilişkin sorulara doğru cevap verebiliyor.	15	22	56	7	5	105
Spor Dalları ünitesine ilişkin sorulara cevap verebiliyor.	46	24	32	3	-	105
Meslekleri birbirine karıştırıyor. Ayırt etmekte güçlük çekiyor.	-	2	52	24	27	105

Tablo 5'te kontrol grubu öğrencilerine ait gözlem sonuçları yer almaktadır. Buna göre *Meyve Sebze ünitesine ilişkin sorulara cevap verebiliyor* maddesi için 105 öğrencinin 77'si çok az değerinde bir konuşma gerçekleştirmiştir. Öğrenciler sorulan sorulara net ve akıcı cevaplar verememişlerdir. Öğrencilerin %23,80'i *yiyecekler ve içecekler* ünitesine ilişkin sorulara cevap verirken çok zorlanmışlardır. Bu öğrenciler özellikle yemek isimlerinin telaffuzunda güçlükler çekmişlerdir. Arap öğrencilerin yemeğe olan ilgileri diğerlerine göre fazla olması sebebiyle zorlanmadan bu soruya cevap verdikleri görülmüştür.

Yine öğrencilerin %45,71'i *hayvanlar alemi* ünitesine anlatım yaparken çok az düzeyinde zorlanmıyor olarak değerlendirilmişlerdir. Hayvan isimleri zor olup dilden dile farklılaştığı için öğrencilerin aklında kalması zorlaşmıştır.

Kontrol grubu öğrencileri sadece sınıf içerisinde ve ders kitapları ile konularla muhatap olduklarından kalıcılık düşmüştür. Öğrencilerin yeterince dikkatleri de haftalarca korunamamış ve sıkabilmişlerdir. Bu sebeple konulara yönelik uzun ve detaylı sorular yöneltildiğinde eksik veya kısa cevaplar vermişlerdir.

Genel anlamda 'ablo 5'e bakıldığında öğrencilerin %39,04'ünün *fiziksel ve karakter özellikleri karıştırıyor* maddesinde çok fazla değerlendirmesini almışlardır. Öğrenciler *Hava Durumu ve Mekanlar ünitesi doğrultusunda kendini ifade edebiliyor*. Maddesinde %54,28 oranında çok az ve az değerlendirmesinde kalmışlardır. Öğrenciler bu konuda diğer konulara göre daha çok zorlanmışlardır.

Tablo 6: Deney Grubu Gözlem Sonuçları

Konular	Çok Az	Az	Kısmen	Çok	Çok Fazla	Toplam
Meyve Sebze ünitesine ilişkin sorulara cevap verebiliyor.	-	-	3	5	45	53
Yiyecekler ve İçecekler ünitesine ilişkin sorulara cevap verirken zorlanıyor.	30	13	10	-	-	53
Hayvanlar Alemi ünitesine anlatım yaparken zorlanmıyor.	-	-	-	20	33	53
Kültür ve Kutlamalar ünitesine ilişkin sorulara cevap verebiliyor.	-	-	6	14	33	53
Boş Zaman ünitesine ilişkin kompozisyon oluşturup okuyabiliyor.	-	-	-	1	52	53
Kıyafetler ve Renkler ünitesine yönelik yöneltilen sorulara hızlı cevaplar verebiliyor.	-	-	3	2	48	53
Fiziksel ve Karakter Özellikleri karıştırıyor.	30	20	13	-	-	53
Hava Durumu ve Mekanlar ünitesi doğrultusunda kendini ifade edebiliyor.	-	-	2	5	46	53
Dünyaca Ünlü Tanınmış Yerler ünitesine dair çok fikri yok.	39	13	1	-	-	53
Alışveriş Dünyası ünitesine ilişkin sorulara doğru cevap verebiliyor.	-	-	2	7	44	53
Spor Dalları ünitesine ilişkin sorulara cevap verebiliyor.	-	-	3	17	35	53
Meslekleri birbirine karıştırıyor. Ayırt etmekte güçlük çekiyor.	51	2	-	-	-	53

Tablo 6'da deney grubu öğrencilerinin gözlem sonuçları mevcuttur. Genel olarak tabloya bakıldığında öğrencilerin %84,9'unun sorulan sorular için istenilen anlatımlarda *çok fazla düzeyinde yeterli* başarıyı gösterdikleri görülmektedir. Tablo genelinde en az *çok fazla* kategorisinde öğrenci olan *kültür ve kutlamalar ünitesine ilişkin sorulara cevap verebiliyor* maddesidir. Her ne kadar deney grubu ile festivallere katılmış olsa da ünite ile ilgili

kelimeler diğer ünitelere göre daha detaylı ve zordur. Bu sebeple öğrenciler diğer konulara göre bu üniteye biraz temkinli cevaplar vermişlerdir. Kürt öğrenciler Kültür ve festival ya da bayramlar sorusuna ilk kendi kültürlerini kısaca anlatarak başlamışlardır. Arap öğrencilerin ise eğlence ve yiyeceklerle ilgili daha çok bahsini ettikleri konu *Türk kültürü* kategorileridir. Türkmen öğrenciler ise kıyafetler, danslar ve yemek çeşitlerine daha fazla değinmişlerdir.

Ancak genel anlamda öğrencilerin gözlemlenmesinde deney grubundan çıkan sonuç Vygotsky'nin sosyal çevre kuramı doğrultusunda izlenen yöntemin oldukça başarılı sonuçlar getirdiğidir. Öğrenciler derste gördükleri konuları yerinde somut bir şekilde görerek bilgilerini kontrol grubundakilere göre daha kalıcı hale getirmişlerdir. Ayrıca araştırma safhasında öğrencilerin seçiciliklerinde etnik arkaplanlarının da etkisi görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada öğrencilerin yabancı dil Türkçe konularının üzerinde yapılan sosyal uygulamaların etkileri gözlemlenmiştir. Bunun için öğrenciler iki gruba ayrılmıştır. Oluşturulan deney grubuna Vygotsky'nin sosyal çevre kuramı öğrenme tasarımı çerçevesinde hayvanat bahçesi gezisi, restoran, kültür festivalleri, tarihi geziler, meslek erbablarını yerinde ziyaret, pikikler, sinema günleri ve alışveriş merkezleri gibi sosyal aktiviteler uygulanırken, diğer grup olan kontrol grubuna ise Türkçe ders kitabı dahilinde etkinlikler uygulanmıştır.

Kontrol grubu son test ortalamaları 70,05 iken, deney grubu son test ortalamaları 85,05'tir. Deney grubu öğrencileri puan ortalamaları kontrol grubu öğrencileri puan ortalamalarından 15 puan daha yüksektir. Bu fark deney grubunun lehinde anlamlıdır. Ayrıca araştırma süresince kontrol grubu öğrencilerine yöneltilen görüşme sorularına da deney grubu kadar net, hızlı ve uzun cevaplar alınamamıştır. Deney grubu öğrencileri ile yapılan geziler ile öğrencilerin hafızalarında konu ve içerik daha kalıcı olmuştur. Yabancı dil Türkçe öğreniminde sosyal aktivitelerin derse dahil edilmesi başarıyı ve öğrenmeyi daha zevkli hale getirdiği gözlemlenmiştir.

Sonraki araştırmacılara yol gösterici olması bakımından birkaç öneri sunulmaktadır. Yapılan araştırmanın deney ve kontrol grupları rastgele değil daha planlı seçilmelidir. Çünkü rastgele seçilen gruplarda seviye ilgi ve istek farklı olmakta ve araştırmanın gidişatı bu durumdan etkilenmektedir. Araştırma gruplarının her ikisinin de sayılarının yakın olmasına dikkat edilmelidir. Gözlem sırasında sayı farkından doğan zorluklarla karşılaşılacaktır. Yabancı dil Türkçe öğretilirken daha fazla görsel, işitsel ve kinestetik materyallerden faydalanılmalıdır. Öğretmen alanında sosyal ve tecrübeli olmalıdır.

Her yeni dili kullanan bireyler gibi Türkçe öğrenen her birey de konuştuğu zaman anlaşıldığını, iletişimde sıkıntı yaşamadığını anladığı andan itibaren konuşma açısından özgüveni artmaktadır. Dil öğrenme sürecinde geleneksel modelin dışına yeterince çıkmak gerekmektedir. Pasif bir dinleyici olmak yerine aktif, derse katılan sosyal bir öğrenci modelini benimsetmek gerekmektedir. Sosyal olarak çevresiyle etkileşim içinde olan her bir birey yabancı dil Türkçe öğrenme sürecini hızlandırmaktadır.

KAYNAKÇA

Akyol, S. (2011). Sosyal yapılandırmacı öğrenme ortamı tasarımının öğrenenlerin akademik başarılarına ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi (İlköğretim 5. sınıf fen ve teknoloji dersi). [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Apaydın, Ç., & Kızıllan, P. (2011). Üniversitelerde sınıf öğrenme çevresinin ikinci mertebeden faktör analizi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 17(4), 509-526.

Bandura, A. (1999). Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective. Asian Journal of Social Psychology, 2, 21-41.

Bayrakçı, M. (2007). Sosyal öğrenme kuramı ve eğitimde uygulanması, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14, 198-210.

Field, R. (2001). *John Dewey the internet encyclopedia of philosophy*. <http://www.utm.edu/research/iep/d/dewey.htm>

Gülmez, Ç. (2008). *Sosyal kognitif teori açısından ahlâk ve din eğitimine kuramsal bir bakış*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Higgs, B., & McCarthy, M. (2005). *Active learning—from lecture theatre to fieldwork*. (Eds., G. O'Neill, S. Moore, and B. McMullin), In: Emerging issues in the practice of university learning and teaching, (pp. 37-44). Dublin: All Ireland Society for Higher Education.

Korkmaz, İ. (2003). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*, (Ed. Binnur Yeşilyaprak), Pegema Yay.

- Malone, Y. (2002). Social Cognitive Theory and Choice Theory: A Compatibility Analysis. *International Journal of Reality Therapy*, 22(1), 10-13.
- Muuss, R. E. (1996). *Theories of Adolescence*. McGraw-Hill.
- Neill, J., & Fleming, M. (2003). Social Learning&Social Cognitive Perspectives on Personality – Lecture Notes. <http://www.wilderdom.com/personality/L9-3SocialLearningCognitive.html>
- Rutledge, K. (2000). Social Learning Theory –Notes on Ormond’s Psychology of Learning. http://teachnet.edb.utexas.edu/lynda_abbott/Social.html
- Terwell, J. (1999). Constructivism and its implications for curriculum theory and practice. *Journal of Curriculum Studies*, 31(2), 195-199.
- Topbaş, S. (2001). *Çocukta dil ve kavram gelişimi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Tunalı, B. S., Gözü, Ö. & Özen, G. (2016). Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılması “karma araştırma yöntemi”. *Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, 24(2), 106-112.
- Ültay, E. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *Özgün Araştırma Dergisi*, 10, 188-201.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.